

Kısa Kıbrıs Tarihi

Tommy Clark, Çev. Ekin Duru

İstanbul, Say Yayınları, 2023, 110 sayfa, ISBN: 978-605-02-0940-2.

Elife Hazal KURTEL BÜĞRÜ*

Britanyalı araştırmacı Tommy Clark'ın ilk kitabı olan *Kısa Kıbrıs Tarihi*, 2020 yılında yayımlanmıştır. Fakat ülkemizde birinci baskısı 2023 yılında yapılmış, Ekin Duru tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir.

Kıbrıs tarih boyunca birçok kez farklı milletlerin idaresi altında bulunmuş, etnik olarak heterojen bir özellik göstermiştir. Günümüze kadar ulaşan siyasî bir sorun olarak varlığını sürdüren Ada ikiye ayrılmıştır. Ele alıp incelediğimiz kitapta bu konular tarihî kronoloji içinde aktarılmaktadır. On dört alt başlıkta konuya değinen yazar, kitabı annesi ve kız kardeşleri Kıbrıs tarihini öğrensin diye kaleme aldığını söyler. Kitabın kolay anlaşılır bir üslupla yazılmasının temel sebebi de aslında budur.

Asya, Avrupa ve Kuzey Afrika'nın kesiştiği bir noktada yer alan Kıbrıs, hem konumu hem de Ada'da bulunan bazı madenler (adını aldığı bakır madeni gibi) açısından önemli bir yere sahiptir. Yazılı kaynakların aktardığına göre ilk egemenliğini Asurlular (MÖ 627) üstlenmiştir. Daha sonra Mısır, Pers, Yunan, Roma, Bizans, Osmanlı vs. idaresinde kalmıştır. Coğrafi ve tarihî seyrini kısaca açıkladıktan sonra yazar, "Tarihsel Arka Plan" başlığı altında Bizans İmparatorluğu'ndan başlamak üzere tarihî seyrini ve Ada'nın geçirdiği idari, dinî, sosyal değişimi anlatır. Tarafsız ve objektif bir perspektiften bakarak Kıbrıs'ı anlatan Clark'ın, okuyucuyu eseri okumaya teşvik ettiğini söylemek mümkündür.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Çorum, hazal.kurtel@gmail.com

Fransız İhtilali (1789) ile dünyanın her yerine yayılan milliyetçilik akımı Kıbrıs'ta da etkili olmuş, Yunan milliyetçiliği artmış ve bölgede yaşayan Türkler zor duruma düşmüşlerdir. Milliyetçilik fikrinden daha da ileri giden örgütler kurulmuş; Türk halkı zulme uğramış, vatan bildikleri topraklardan gönderilmek istenmiş, gönderilemeyenler ise öldürülmüşlerdir. EOKA'nın güçlenmesi ve İngilizlerin desteği neticesinde Yunan militanları daha da cesaretlenerek saldırılarını artırmışlardır. "EOKA'nın Güçlenmesi" başlığı altında konuyu irdeleyen yazar, bahsi geçen olayların boyutlarını ve sonuçlarını anlatır ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşunun nasıl bir siyasî ve sosyal ortamda gerçekleştiğini gözler önüne serer. Zira Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduktan sonra da olaylar yatışmamış, uluslararası bir boyuta taşınmıştır. İki ayrı topluma mensup olan yeni devlette barış uzun süreli korunamamış, neticesinde Ada ikiye bölünmüştür. Rum topluluğu arasında Yunan milliyetçiliğinin ve *Enosis* tutkusunun tırmanması Ada'nın bağımsızlığını korumasına engel olmuştur. Bu hırs ve terör olayları siyasî olarak kalmamış, gerek sosyal ortamda gerekse dinî çevrede Türk topluluğu üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Türk ulusalcılığının artması ve Rum baskısına karşı koyabilmek amacıyla TMT (Türk Mukavemet Teşkilatı) kurulmuştur. TMT, Kıbrıslı Türklerin haklarını savunmak, onların yaşadığı mağduriyeti dünya basınında duyurmak ve onlar adına mücadele etmek için çalışmıştır. Mitingler vasıtasıyla öldürülmüş olan Türk vatandaşlarını anmışlar, yapılan zulmün boyutunu herkese göstermeye çalışmışlardır. *Kanlı Noel* olarak tarihte yerini alan olayda birçok kadın, çocuk, yaşlı sivil halk öldürülmüş; Kıbrıs'taki Rum basını bu olaylardan övgü dolu bir şekilde bahsetmiştir. Tarihte yüz kızartıcı olaylara şahitlik etmiş olan Ada'da Türkler yalnız bırakılmış ve türlü işkencelere maruz kalmıştır. Kitapta yüzeysel olarak bu olaylara değinilmiş, Ulusal Muhafızların oluşturulup Yunan ve Kıbrıslı Rumlardan oluşan askerlerin Ada'ya gelmesiyle birlikte işin seyrinin değiştiği anlatılmıştır.

1967 senesinde Rauf Denktaş'ın tutuklanması ve Yunan askerî cuntasının etkinliğinin artmasına karşı Dr. Fazıl Küçük ve arkadaşları sessiz kalmamış, bir direniş hareketi başlatmışlardır. Kısa bir süre sonra Denktaş serbest bırakılmış ancak Grivas ve Kıbrıs Rum Ulusal Muhafızlarının Türk köylerine saldırıları devam etmiştir. Aynı yıllarda Türk hükûmeti Ankara'da toplantılar düzenlemiş, Yunanistan hükûmetine sert bir cevapla karşılık vererek, bu olayların devam etmesi neticesinde Ada'yı bombardımana tutacaklarını bildirmiştir. EOKA-B'nin güçlenmesi ve bu kanlı olayların son bulmaması üzerine Türkiye, 1974'te Ada'ya müdahale etmiştir. Bu müdahalenin ardından Rumlar ve garantör olarak katılan Yunanistan, Türkiye ve İngiltere arasında görüşmeler gerçekleşmiştir. Fakat Türkler istenen sonucu elde edememiş, BM'ye başvurduktan sonra II. Türk Barış Harekâtını başlatmışlardır. Türkiye'nin müdahalesiyle Ada, belli bir süreliğine huzur bulmuştur. 1974 olaylarından sonraysa BM aracılığı ile barış görüşmeleri başlamış ve Kıbrıs Rum yönetimi gönülsüz de olsa iki bölgeyi bir federasyonun oluşturulmasına onay vermiştir. Bu süreç kitabın sadece 81 ve 82. sayfalarında çok kısa anlatılmış, bu önemli gelişmeye yeteri kadar yer verilmemiştir.

KKTC kurulup tek taraflı bağımsızlığını ilan ettiğinde, buna ilk karşı çıkan İngiltere olmuştur. Zaten

büyük devletler ve BM, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını tanımamış, üstelik bu duruma uluslararası bir sorun gözüyle yaklaşmışlardır. Bütün engellemelere ve krizlere rağmen 15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs'ta yarı başkanlık sistemine dayanan, laik, demokratik Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilan edilmiştir. İngiltere'nin uğraşları sonucunda BM, KKTC'yi yasa dışı ilan etmiş ve bütün devletleri bu yeni devleti tanımamaya zorlayan 514 sayılı kararı çıkarmıştır. Birleşmiş Milletler hâlâ Ada'da Rum yönetimini tanımaktadır.

Kıbrıs Devleti'nin ilk cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, ikinci cumhurbaşkanı ise Dr. Fazıl Küçük olmuştur. KKTC günümüzde *Kıbrıs Türk Devleti* adıyla ECO ve OIC içerisinde; *Kıbrıs Türk Toplumunu* ünvanı ile de PACE'de gözlemci olarak yer almaktadır. Zira bağımsız bir devlet olduğu hâlâ kabul görmemekte ve hiçbir ekonomik, siyasî vs. organizasyonun ve örgütlenmenin içinde yer almamaktadır. Türk ve Rum kesiminin başkentleri Lefkoşa şehri olmasına rağmen Türklerin Rum kesimine geçmeleri yasaktır.

Bütün bu olayları her kesimden okur kitlesine hitap edecek bir üslupla anlatan yazar, kendince amacına ulaşmıştır. Fakat incelenen kitap Kıbrıs tarihini ele almakla birlikte kapsamlı denebilecek bir çalışma değildir. Benzerleri ile kıyaslandığında, yazarın kullandığı birincil ve ikincil kaynaklar yetersizdir. Buna rağmen genel kültürünü geliştirip Kıbrıs'ın tarihi hakkında kısa bir bilgi sahibi olmak isteyen okurlar için ideal bir kitap olduğu söylenebilir. Akademik anlamda yüzeysel kalıyor olsa dahi her tip okuyucunun rahatlıkla okuyabileceği bir dille yazılmış, anlaşılması kolay bir kitaptır.